

„ОД КУЛИНА БАНА”

Свако од нас чуо је бар један од следећих израза: „Од Кулина бана”, „Од Кулина бана и добријех дана”, „Немој да ми причаш од Кулина бана” или „Развезао од Кулина бана”. Реч је, наравно, о једном од владара босанске средњовековне државе - бану Кулину (1180-1204). С гледишта језика, побројане крилатице, саме по себи, означавају временску одредницу и оне су у народној свести помало магловит појам неких давних времена. Истовремено, њихова језгровита порука указује на благостање које се везује за личност Кулина бана.

Још је дубровачки бенедиктинац Мавро Орбин у знаменитом делу „Краљевство Словена”, објављеном на италијанском језику у Пезару 1601. године, забележио народно сећање на срећне дане и изобиље у Кулиново доба. Истоветно предање о босанском владару налази се и у спису Орбиновог савременика и суграђанина Јакова Лукаревића. Ово народно веровање, које је свакако настало пре поменутих дубровачких писаца, не само да се одржало до новијег доба него се временом ширило и попримало нове митске наносе.

Шта кажу историјске чињенице? У почетку су се историчари нашли у великој недоумици јер Кулинову омиљеност није било могуће објаснити ни личношћу, о којој се готово ништа не зна, ни владавином која се, према сачуваним сведочанствима, није издвајала ни од претходника ни од наследника. Штавише, ни опште политичке прилике у тадашњој босанској држави, смештеној између Византије и Угарске и изложеној двоструком притиску, не дају упориште за формулацију „Од Кулина бана и добријех дана”. Ни о каквом благостању, које би се касније тако дуго памтило, није се могло говорити. Зашто Кулин бан а не, на пример, Твртко I Котроманић (бан 1353-1377, краљ 1377-1391), највећи владар средњовековне Босне?

Ипак, постоји објашњење! Историчари су га наслутили и образложили на основу једног стварног извора. Реч је о дипломатичкој исправи, врсти извора којима, ако су аутентични, историчари поклањају пуно поверење. У питању је повеља Кулина бана, иначе најстарији ћирилички документ босанских владара, која је издата Дубровчанима. Овом исправом Кулин је дубровачким пословним људима јемчио слободу трговине без уобичајених царина. Радило се, дакле, о јединственој, несвакидашњој повластици коју су Дубровчани уживали само у Босни, али не и у околним државама. Догодило се да су касније Дубровчани изгубили поменуту привилегију, па су отуда настали вајкање и жал за старим, добрим временима. Наравно, није случајно што су управо у Дубровнику, као носталгично сећање на златно доба његовог пословања, уобличене прве изреке о босанском бану. У колективном сећању житеља Дубровачке републике он је упамћен као добротвор који је допринео њиховом изобиљу и благостању, па, тако, у граду под Срђем налазимо историјску подлогу „добријех дана” Кулина бана.

Аутор: Радивој Радић
„Политикин забавник”